

magyarok! Nem halljátok? —
magyar zászlót a kassai Dóm
még rabmagyarok panaszát
zza: hát mi lesz velünk, hát
nk, mikor üt már számunkra
ája? És én válaszképen kelet
ak ezt mondom: „Hiszek egy
gy hazában, hiszek egy isteni
hiszek Magyarország feltá-
gazságtevő Isten fél munkát

„Mindenre van erőm...”

1939. szeptember 10.

*„Mindenre van erőm a Krisztusban,
aki engem megerősít”. (Filippi: IV. r.
13. v.)*

Vajjon el lehetett volna-e háritani a ka-
tasztrófát, mely Európára szakadt, vagy vég-
zetszerűen történt minden? Vajjon adhattak
volna-e az eseményeknek más irányt azok,
kikre népek sorsa bízott, vagy csak eszközök
voltak ők is a vak végzet kezében — semmi
más? A látszat azt mutatja, hogy békét, igaz-
ságos békét akart az utolsó pillanatig a vilá-
gon mindenki és mégis vérontás lett a dolog
vége, mitől mindenki irtózott. Oka lehet talán
ennek részben az is, hogy az emberek az igaz-
ságot általában a maguk érdeke szerint szok-
ták értelmezni és ritkán sikerül annak érdek-
fölötti és egyértelmű magyarázatot adni. Az
azonban bizonyos, hogy a keresztény erkölcs-
tan egy dologban csak egy igazságot ismer és
nem kettőt.

Voltak, akik a másik háborút is egy olyan

végzetszerű katasztrófának tartották, melyet lehetetlenség volt megakadályozni. A világháború okának kutatói közül azonban később sokan azt a megállapítást tették, hogy a hadviselő felek közül mindenik tett valami olyant, amivel a békét veszélyeztette, amit nem lett volna szabad tennie és elmulasztott megtenni valamit, amit a béke érdekében nem lett volna szabad elmulasztania. Vajjon nem fogják-e majd a jelen háború okainak kutatói is ugyanezt a megállapítást tenni? Isten tudja!

A kérdés egy másik kérdést érint és tesz aktuálissá, egy olyan kérdést, mely fölött az emberek századokon át vitáztak, anélkül, hogy egymást meggyőzniök sikerült volna, egy olyan fogós kérdést, melyet a tudósok világnézetünk próbakövének, életbölcseletünk főtengelyének, a világ legnagyobb titkának tartanak: az akarat szabadságának, vagy kötöttségének nagy kérdését. Vannak, akik tagadják az akarat szabadságát, azt hogy az ember szabadon választhat abban, hogy a jót, vagy a rosszat cselekedje-e, mert hiszen — mondják — ha a világon mindennek megvan a maga oka, meg kell, hogy legyen az oka az ember cselekedeteinek is, úgy, hogy az ember bizonyos adott körülmények között szükségszerűen cselekszi a jót,

vagy a rosszat. Ezzel szemben az akarat szabadságának hitvallói épp abban látják az ember erkölcsi nagykorúságát, hogy a jó és rossz között szabadon választhat. Nincs, nem lehet az embernek szabad akarata — mondják az egyik oldalon —, mert ez Isten mindenhatóságának gondolatával ellenkezne. Van szabad akarat — mondják a másik oldalon —, mert ha nem adatott volna meg a lehetőség arra, hogy az ember jó és rossz között szabadon válasszon, senkit se lehetne cselekedeteiért felelősségre vonni, nem volna erény, nem volna bűn és a büntetőjog is, melyre modern társadalmunk épült, elveszítené minden alapját. Az ember bűnben fogamzott — mondják az egyik oldalon —, minden jóra képtelen, földi boldogsága, mennyei üdvössége érdekében semmit sem tehet, legfőnnebb csak azt, hogy végzetébe, legyen az jó, vagy rossz, beletrődjék. Nem, az ember ártatlanságban, tisztán születik a világra, egy csomó jóra való képességgel van megáldva — mondják a másik oldalon. — Megvan tehát a lehetősége annak, hogy az ember ezt a világot s benne önmaga és mások életét szebbé, jobbá, boldogabbá tegye és a végén lelkének üdvösségét Istennél becsülettel kiérdemelje.

A nagy ellentét, mely a két világnézet között az öntudatos emberi élet kezdete óta feszül és amelyet megoldani a tudósoknak századokon át se sikerült, Pál apostol vallomásában oldódik fel: „*Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít*”.

Költők és szónokok szeretik az ember életét hajóhoz hasonlítani, melyet a kiszámíthatatlan sors hulláma erre-arra dobál az élet nagy tengerén. A boldogság révpartjai felé szeretnék irányítani életünk hajóját, de erőtlenek, tehetetlenek vagyunk. Az egyik embert fényes palotába emeli, a másikat szegényes viskójából is kegyetlenül kisöpri a kiszámíthatatlan sors vak szeszélye. Az egyik ember boldogul, karjában hordozza a szerencse, a másik hiába töri magát, neki soha semmi se sikerül. Csak frázis az — mondják —, hogy az ember szerencséjének kovácsa lehet. A sors játékszerei vagyunk csupán, — semmi más. Ha boldogságra szült anyád, földön és égen egyaránt boldogulsz, üdvözülsz, anélkül, hogy neked magadnak valamit is tenned kellene, vagy lehetne. S ha nem, hiábavaló minden erőfeszítés, boldogságot, üdvösséget se földön, se égen sohase találsz. S ami áll az egyes emberekre, áll az egyes nemzetekre is. Velük is a vak végzet

játszik kegyetlen játékot. Végzetszerűen szakadt Európára most ez az új háború is. Úgy történt és ezután is úgy fog történni mindenkivel minden, ahogy az a sors könyvében kinek-kinek számára megíratott. Jöjjön tehát, aminek jönni kell!

A fatalisták reménytelen, sötét beszéde ez. Vele szemben szent igénkben az élet szent optimizmusa zeng: „*Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít*”. Testvéreim! Ha nincs bennünk Krisztus hite, semmik vagyunk. De ha él bennünk Krisztus hite, erősek vagyunk és az élet minden baja fölött könnyen diadalmaskodhatunk s álmainkat, vágyainkat egy békés, boldog világ felől valóra válthatjuk. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az életben csalódnani soha semmiben sem fogunk. De ha valami nem sikerül, próbálni kell újra-meg-újra, új-meg-új erőfeszítéssel, ha százszor csalódtunk százegyedikszer is s ha még akkor se sikerül, még akkor se csüggedjünk, mert ez akkor azt jelenti, hogy Isten nem akarja azt, amit mi akarunk. Nem akarja, mert előre látja, hogy az nem válna javunkra. Hányszor volt úgy, hogy az hozta meg életünk áldását, amit előbb csalódtott szívvel csapásnak tartottunk. Isten tudja, csak Ő tudja, mi válik javunkra.

Fődolog, hogy hitünk soha meg ne törjön, akaraterőnk meg ne lankadjon s csüggedés szívünkön erőt ne vegyen.

„*Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít*“. Isten nélkül semmi, Isten segítségével minden, de minden lehetséges. A hit hegyeket mozgat, csodát művel, új világot teremt. Az életben minden siker titka a hit és az erős akarat. Akarjatok nagyot, akarjatok lehetetlent, a szót, hogy lehetetlen, soha ki ne ejtsétek, töröljétek ki az élet szótárából! — tanácsolta híveinek Mirabeau. Csak az az ember, csak az a nemzet él, jut előre és boldogul, aki, illetve amelyik hisz még abban is, ami lehetetlennek látszik és a hitben megfeszíti minden erejét. A világot és az emberiséget a lehetetlenségek akarása viszi előbbre. Volt idő, amikor az északi sark megközlítését például lehetetlennek tartották, de volt egy pár ember, aki hitt a lehetetlenben s céljukat elérték. Volt idő, amikor a repülés is lehetetlennek látszott, de volt egy pár ember, aki hitt a lehetetlenben s ma már mint madár repül az is, aki előbb kételkedett. Edisont százszor is megesalta számítása. Mi lett volna, ha elcsüggedt volna és nem próbált volna százegyedikszer is? Akkor talán ma még nem volna villany, távíró, telefon, rádió és

sok más hasznos vívmány és nem hallgatnák most igehirdetésemet távoli falvakban és városokban is. Ehrlich professzor hatszázhat kísérletet végzett, míg a vérhaj elleni oltás szérumát feltalálta. Mi lett volna, ha a hatszázötödik kísérletnél elcsügged és tovább nem kísérletezik? Százezrek halnának meg ma is az addig gyógyíthatatlannak hitt szörnyű betegségben. „*Sic itur ad astra!*“ Éhségtől elcsigázottan, fűtetlen padlásszobájának falára ezt a mondatot írta Wagner akkor, amikor darabját a huszonötödik színigazgató is, mint értéktelen irka-firkát, visszadobta. Hite és akarata még ekkor sem tört meg és a végén valóban a csillagokig emelte, a zeneköltészet halhatatlan királyává koronázta. Petőfit is fűzfapoétának tartották első kritikussai, de Istentől vett küldetésének szent hite, hogy költészetével egy nemzetet kell felráznia és talpra állítania s e hitből támadt akaraterője halhatatlan poétává avatta.

„*Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít*“. Nemcsak egyes emberek, nemzetek jövő boldogulásának is titka a hit és az erős akarat. Magyar Testvéreim! Szívleljük meg most ezt a nagy igazságot, melyet az élet és a történelem tanít. Soha se akkor vész el egy nemzet, amikor hazája földjét darabokra té-

pik, hanem akkor, amikor elveszíti hitét s akaratereje megtörik. Szeretnék most kitörülni szívetekből minden kishitőséget és csüggedést. Csüggeteg lélekkel ma nem lehet megállni, élni, küzdeni, győzni s Szent István birodalmát majd helyreállítani. Nem tesz jó szolgálatot hazájának az, ki a nemzet jövőjét illetőleg csak a sok nehézséget és az ellenséget látja s azt mondja, hogy kevesen vagyunk, gyöngék vagyunk, a magunk erejéből soha semmit sem tehetünk. Az igaz, hogy kevesen vagyunk, az is, hogy csak az Úristenben és önmagunkban bízhatunk, de az is igaz, hogy ha Isten a mi oldalunkon van, az Ő segítsége minden emberi szövetségnél többet ér. Isten ezt a nemzetet, — mert szüksége van reá, mert itt Kelet kapujában szent feladatot bízott reá, olyant, amelyet helyette senki más el nem végezhet, — Isten ezt a nemzetet a tatárjárás után is talpra állította, a százötven esztendő mohácsi sírből is feltámasztotta, a nagymajtényi síkon letört zászlót is felemelte, Világos és a Bach-korszak átkát is túlélteni segítette. Isten fel fogja támasztani ezt a nemzetet abból a sírből is, melyet számára Trianonban ástak. Testvéreim! Mi erősek vagyunk, mi győzhetetlenek vagyunk. Mi vagyunk a világ legerősebb, leggyőzhetetle-

nebb népe, mert Isten a mi oldalunkon áll és küzd az igazságért, az Ő igazságáért, a mi igazságunkért, minden magyarok, minden népek szabadságért. Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk? Senki, bizonyára senki!

„*Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít*“. Arra is van, arra is lesz majd ereje jobbainknak, hogy a további vérontást Isten segítségével megszüntessék és megszervezzék azt az új világot, melyben a Szentírás ígérete szerint az igazság és a béke megcsókolják egymást. Mondjunk érte minden nap imádságot.